

LÜHIÜLEVAADE SAARDE VALLA 2023. AASTA EELARVEST

Saarde valla 2023. aasta eelarve koostamise aluseks on „Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus“ (KOKS), „Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus“ (KOFKS) ja Saarde valla õigusaktid. Vastavalt eelarve koostamise lähtealustele on vallavalitsuse põhieesmärk eelarve kaudu tagada tingimused valla sotsiaalmajanduslikuks stabiilsuseks ja jätkusuutlikuks arenguks. Valla hallatavad asutused, mittetulundustegevuseks toetust taotlevad isikud ja valdkondade eest vastutajad esitasid oma taotlused 2023. aastal kavandatavate tegevuste kohta.

Saarde valla eelarve koostamisel on lähtutud seisukohast, et põhitegevuse kulude planeerimisel tuleb eelkõige arvestada kütte- ja elektrihindade tõusuga ning muud majanduskulud ei tohi tõusta. Tööjõukulude planeerimisel on arvestatud alampalga ja haridustöötajatele kehtestatud palgamäärade muutustega ning valla asutustele on planeeritud 10%ne palgatõus.

Eelarve koostamisel on järgitud valla arengukava.

Eelarve koostatakse tekkepõhiselt. Tekkepõhises eelarves kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekub või välja makstakse. Eelarve on viieosaline: põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevus, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus. Peale nimetatud osade jagatakse põhitegevuse kulud ja investeerimistegevuse väljaminekud tegevusalade järgi.

Saarde valla eelarve põhitegevuse tulude kogumaht 2023. aastaks on kavandatud 8 294 590 eurot ning **põhitegevuse kulude kogumaht** on 8 066 238 eurot. Põhitegevuse tulemi ehk põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on 228 352 eurot. Põhitegevuse tulemi positiivsus on oluline, kuna vastasel juhul tuleks osa korrapäraseid kulusid katta ühekordsetest vahenditest nagu vara müük, ning selline olukord ei ole jätkusuutlik. Põhitegevuse tulemi lubatav väärtus aruandeaasta lõpu seisuga on null või positiivne. Põhitegevuse tulemi mõjutab 2023. aasta investeerimisvõimet.

Investeerimistegevuse summa kokku (tähistatakse negatiivse tulemiga) on -1 808 300 eurot. Vahe kaetakse positiivse põhitegevuse tulemi, laenu ja likviidsete varade jäägi arvelt. Eelarve tulemiks nimetatakse põhitegevuse tulude eelarveosa kogusumma ja põhitegevuse kulude eelarveosa kogusumma vahet, millele on liidetud investeerimistegevuse eelarveosa kogusumma. 2023. aasta eelarve tulem jääb sarnaselt 2022. aasta eelarve tulemile negatiivseks.

Finantseerimistegevus on 902 600 eurot ja **likviidsete varade muutus** -677 348 eurot.

Põhitegevuse tulud

Tulud jaotatakse majandusliku sisu järgi järgmisteks liikideks: maksutulud, kaupade ja teenuste müük, toetused ja muud tegevustulud.

Maksutulud moodustavad Saarde valla 2023. aasta põhitegevuse tuludest 51,9%. Maksudena laekuvad vallaeelarvesse üksikisiku tulumaks, maamaks, reklaamimaks.

Kaupade ja teenuste müügitulud moodustavad eelarvetuludest 8,9%.

Toetused moodustavad vallaeelarve põhitegevuse tuludest 38,9%.

Muud tegevustulud moodustavad eelarvetuludest 0,3%.

Põhitegevuse kulud

Saarde valla 2023. aasta eelarve põhitegevuse kulud jagunevad:

- Üldised valitsussektori teenused
- Avalik kord ja julgeolek
- Majandus
- Keskkonnakaitse
- Elamu- ja kommunaalmajandus
- Tervishoid
- Vaba aeg, kultuur, religioon
- Haridus
- Sotsiaalne kaitse

Kulud on majandusliku sisu järgi jaotatud järgmiselt: tööjõukulud, majandamiskulud ja toetused. Suurima osakaaluga on tööjõukulud, mis moodustavad põhitegevuse kuludest 60,8% (2022. a 61,0%). Järgnevad majandamiskulud 32,2% (2022. a 33,3%) ja tegevuskulude toetuste osakaaluks on 7,0% (2022. a 5,7%).

Üldiste valitsussektori teenuste osakaal 2023. aasta põhitegevuse kuludest on 11,3% (2022. a 12,3%) ja siia alla kuuluvad volikogu, vallavalitsuse, liikmemaksude ja ühistegevuse kulud, üldplaneering. Samuti on selles osas planeeritud reservfond.

Avaliku korra ja julgeoleku osakaal kuludest on 0,0% (2022. a 0,1%).

Majanduse kulude osakaal on 3,9% põhitegevuse kuludest (2022. a 4,2%).

Keskkonnakaitse osakaal põhitegevuse kuludest on 2,0% (2022. a 2,1%).

Elamu-ja kommunaalmajanduse osakaal põhitegevuse kuludest on 2,3% (2022. a 4,2%).

Tervishoiu osakaal põhitegevuse kuludest on planeeritud 0,1% nagu eelneval perioodil.

Vaba aja, kultuuri, religiooni osale on planeeritud 9,2% põhitegevuse kuludest (2022. a 10,8%).

Haridus osatuse näol on tegemist kõige suurema põhitegevuse kuluvaldkonnaga, mis moodustab eelarvest 54,9% (2022. a 54,4%).

Sotsiaalse kaitse osakaal põhitegevuse kuludest on 16,3% (2022. a 11,8%). Selle valdkonna eesmärgiks on valla elanikele ja nende perekondadele toimetulekuraskuste ennetamiseks,

kõrvaldamiseks, kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isikutele sotsiaalsele turvalisusele ning ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine.

2022. aastast kasutamata jäänud sihtotstarbelised vahendid.

Kooskõlas riigieelarve seaduse §-ga 52 tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel eelarveaasta lõpuks kasutamata jäänud toetusfondi vahendid üle kanda järgmisse eelarveaastasse samaks otstarbeks. Samuti viiakse üle muud kasutamata jäänud sihtotstarbelised vahendid. Sellega tagatakse vahendite kasutamine vastavalt eraldamise eesmärgile.

Saarde valla 2022. aasta lõpu likviidsete varade jäägis on sihtotstarbelisi kasutamata vahendeid summas 44 599 eurot, mida võib lisaks kasutada eelarves sätestatule.

Investeeringustegevus

Nimetatud osas on tulused planeeritud kokku 1 013 780 eurot.

Vara müügituludena on planeeritud 100 000 eurot (eeskätt vallale mittevajalikud kinnistud).

Kirjel põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine on 913 700 eurot, sh

- Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone energiatõhususe projektile Rahandusministeeriumilt 594 000 eurot ja tervisekeskuse omaosalus 60 000 eurot;
- Keskonnainvesteeringute Keskuselt jäätmejaamale 200 000 eurot;
- hajaasustuse programmile 50 000 eurot;
- generaatori soetamiseks tervisekeskusele tervisekeskuse omaosalusena 9700 eurot.

Finantstuludesse on planeeritud 80 eurot pangaintresse.

Põhivara soetuse real on kogusummaks 2 566 680 eurot.

Objektiti ja valdkonniti on kavandatud järgmised investeeringud:

- 1) teede ja tänavate renoveerimiseks vastavalt teehoiu kavale 303 400 eurot,
- 2) jäätmejaama projektile 325 000 eurot,
- 3) haljastuse reale on planeeritud 20 000 eurot vallas asuvate paisude rekonstrueerimise projekteerimiseks,
- 4) tänavavalgustuse lampide vahetamiseks energiasäästlikemate vastu on planeeritud 20 000 eurot,
- 5) elamumajanduse reale sotsiaalelamu projekteerimiseks 30 000 eurot,
- 6) SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone energiatõhususe projektile 1 500 000 eurot, generaatorile 29 280 eurot, sh 19 580 eurot toetuse arvelt,
- 7) Tihemetsa Huvi- ja Spordikeskusele 30 000 eurot pesuruumi uude asukohta viimiseks ja sellest tulenevate tööde katteks, uue pesuruumi kanalisatsioonisüsteemi rekonstrueerimiseks ning küttesüsteemi osaliseks ümberehituseks,
- 8) mänguväljakute uuendamiseks 10 000 eurot,
- 9) Kilingi-Nõmme Klubi lavastangedele 45 000 eurot,
- 10) Surju Rahvamaja välisfassaadi töödeks 30 000 eurot,
- 11) Kilingi-Nõmme Lasteaiale „Kröll“ on planeeritud vahendid päikesepaneelide paigaldamisega seotud kulutusteks summas 50 000 eurot,
- 12) Surju Koolile 40 000 eurot valgustite vahetamiseks,
- 13) Kilingi-Nõmme Gümnaasiumile 100 000 eurot Sambla 18 hoone rekonstrueerimise projekteerimiseks,
- 14) Kilingi-Nõmme Muusikakoolile 15 000 eurot hoone puistevillaga soojustamiseks ja käiguteede rajamiseks,

15) Surju Hooldekodule „Videvik“ 19 000 eurot generaatori soetamiseks ja ühenduste tegemiseks, sh 7000 eurot toetuse arvelt

Osaluste soetuse real kajastuvad vahendid seoses Surju reoveepumpla projektiga 100 000 eurot.

Põhivara soetamise sihtfinantseerimiseks on eraldatud 100 000 eurot, mis kajastub veevarustuse real ja on planeeritud hajaasustuse programmi vahenditeks.

Finantskulude real kajastuvad kapitalirendi intressid ning laenude intressid vastavalt laenugraafikutele.

Investeeringustegevus kokku on 1 808 300 eurot. Katteallikateks on kavandatud põhitegevuse tuleml, aastavahetuse vahendite vaba jääk ja pikaajaline laen.

Finantseerimistegevus

2023. aastal on planeeritud - kooskõlas Saarde valla arengukava ja eelarvestrateegiaga - võtta ühele aastale kuhjunud investeeringuteks pikaajalist pangalaenu 1 200 000 eurot.

Laenu kasutamine:

K-N Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone energiatõhususe projekt	900 000
Osaluste soetus ÜVK projektideks	100 000
Sotsiaalelamu projekteerimiseks	30 000
Päikeseenergia investeeringuteks	50 000
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi investeeringuteks	100 000
Surju Kooli investeeringuteks	20 000
KOKKU	1 200 000

Kohustuste tasumise real kajastuvad pangalaenude tagasimaksud 289 927 eurot ja kapitalirendikohustused 7473 eurot.

Finantseerimistegevus kokku on 902 600 eurot.

Likviidsete varade muutuse eelarveosa

Likviidseteks varadeks peetakse raha ja pangakontodel olevaid vahendeid eelmise eelarveperioodi lõpus. Nimetatud eelarveosa kajastab raha jäägi ülekandmist järgmise aasta eelarvesse. Eelarve tuleml peab võrduma likviidsete varade muutuse ja finantseerimistegevuse kogusumma vahega.

2022. aasta lõpuks oli vallal likviidsete varade jääk 826 632 eurot, millest

- suunatakse 2023. aasta eelarvesse 677 348 eurot(-)
- sihtotstarbeliste üleminevate vahendite jääk 44 599 eurot(-)
- nõuete, kohustuste saldode muutus 49 692 eurot(-)

Eelneva tulemlusel jääb eelarvesse suunamata vahendeid **54 993** eurot.

Netovõlakoormus

Netovõlakoormus on võlakohustuste kogusumma ja likviidsete varade kogusumma vahe. Netovõlakoormuse lubatud ülemmäär 2023.aastal on 80% põhitegevuse tuludest.

Saarde valla eeldatavad kohustused 2023. aasta lõpu seisuga on 3 439 001 eurot ning likviidsete varade eeldatav jääk 54 993 eurot. Netovõlakoormus on seega $3\,439\,001 - 54\,993 = 3\,384\,008$ eurot. Kui me jagame saadud netovõlakoormuse eelarve põhitegevuse tuludega $(3\,384\,008 / 8\,294\,590) * 100$, saame eelarve realiseerumisel netovõlakoormuse protsendiks 40,8. Netovõlakoormus 2022.aasta lõpu seisuga oli 23,3%.